

บทที่ 5

การย้ายถิ่นของชาชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าสู่เขตเทศบาลเมืองนครปฐมหลังภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ

การวิเคราะห์ในบทนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนด้วยกัน ส่วนที่หนึ่งเป็นการวิเคราะห์การย้ายถิ่นในภาพรวม โดยใช้ข้อมูลจากบทที่ 2 และบทที่ 4 มาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อให้เห็นภาพที่กว้างขึ้นและส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษา 10 ราย หลังจากนั้นจะเป็นการอภิปรายและสรุป

5.1 บทวิเคราะห์การย้ายถิ่นจากภาพรวม

การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะนำประเด็นหลัก 3 ประเด็นที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์และอภิปรายในเชิงแนวคิดทฤษฎี ประกอบด้วย

1. สาเหตุการย้ายถิ่นของชาชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. กระบวนการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเทศบาลเมืองนครปฐม
3. ผลกระทบของการย้ายถิ่นในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม

สาเหตุของการย้ายถิ่น

ข้อมูลจากการศึกษาที่ผ่านมาทำให้พบว่า สาเหตุหลักของการย้ายถิ่นภายในประเทศเป็นผลมาจากรูปแบบการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตแบบไม่สมดุล การส่งเสริมการลงทุนและการจ้างงานอย่างต่อเนื่องทำให้ประชาชนที่เคยทำงานในภาคการเกษตรย้ายถิ่นจากการทำเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและเมืองที่มีความก้าวหน้าอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากสามารถหารายได้ได้มากกว่าการทำงานในภาคเกษตรกรรมที่มีระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงและเสี่ยงต่อการว่างงานเมื่อเกิดความแห้งแล้งตามธรรมชาติ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า สาเหตุของการย้ายถิ่นนั้นเกิดขึ้นมาอย่างรวดเร็วในช่วงที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนนโยบายจากการพัฒนาการเกษตรมาสู่การให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งผลที่เกิดขึ้นคือ การกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม ทำให้ประชาชนแถบภาคอีสานที่มีรายได้ต่ำและมีฐานะยากจนเข้าไปหางานทำในเมืองอื่นๆ (รังสรรค์, 2518) และ (มะลิ, 2529) นอกจากนี้ความแตกต่างระหว่างเขตที่มีระดับการพัฒนาที่ไม่เสมอภาคกับเมืองต่างๆ เช่น ความก้าวหน้าด้านการศึกษา, การอุตสาหกรรม, การพาณิชย์กรรมยังมีผลต่อการดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่นจากชนบทเข้ามามากขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน (Tirasawat, 1973) ดังกลุ่มตัวอย่าง 100 คนที่ย้ายถิ่นเข้ามาเนื่องจากปัจจัยด้านการมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจำนวน 98 คน ด้านความแห้งแล้งตามธรรมชาติและความชอบในการเดินทางจำนวน 97 คน ด้านความเจริญด้านการค้าในเขตเทศบาลนครปฐมจำนวน 96 คน ด้านการได้

งานทำน้อยลงและเบาแรงจำนวน 88 คน ด้านการว่างงานจำนวน 86 คน ด้านความเจริญด้านอุตสาหกรรมในเขตเทศบาลนครปฐมจำนวน 84 คน ด้านการมีบุคคลที่รู้จักชักชวนมาอยู่ในเขตเทศบาลนครปฐมจำนวน 81 คน ด้านการขาดแคลนที่ดินทำกินและความเจริญด้านการศึกษาในเขตเทศบาลนครปฐมจำนวน 78 คน รวมถึงการมีรายได้ไม่เพียงพอเมื่ออยู่ภูมิลำเนาเดิมจำนวน 10 คน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ De Jong and Fawcett (1981) ที่กล่าวถึงความมั่งมี (wealth) ที่เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจในการทำให้เกิดการย้ายถิ่น

ในแง่ของค่านิยมส่วนตัวที่ผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่น พบว่ามีสาเหตุมาจากการได้รับข้อมูลข่าวสารเพียงด้านเดียวกับจังหวัดหรือพื้นที่ๆ จะไปโดยขาดการแสวงหาความรู้ ข้อมูลจากแหล่งอื่น ทำให้ผู้ย้ายถิ่นบางส่วนเมื่อย้ายไปต้องพบกับปัญหาสถานที่อยู่อาศัย และกลายเป็นคนเร่ร่อนในที่นั้นๆ โดยส่วนใหญ่ ผู้ที่ถูกศึกษาเหล่านี้จะได้รับค่านิยมที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ไม่เหมือนกัน เช่น ความอยากทำงานที่สะดวกสบาย, ความอยากไ้ อยากรีเอนสถานภาพหลังจากที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองและกลับไปชนบทบ้านของตัวเอง, ความอยากไปแสวงหาอนาคตที่ดีกว่า เป็นต้น นอกจากนี้พบว่ามิมงจรชีวิตที่ผู้ย้ายถิ่นเหมือนกันคือ มักจะมาจากรอบครัวที่ประกอบอาชีพการเกษตรกรรม มีรายได้เพื่อการใช้จ่ายในครอบครัวไม่มาก ในขณะที่จะมีสมาชิกอยู่ในครอบครัวเป็นจำนวนหลายคน รวมถึงการมีระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก ซึ่งนำมาสู่การตัดสินใจเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตให้หลุดจากวงจรที่ไม่ต้องการ โดยเลือกการย้ายถิ่นเป็นทางออกของชีวิต

กระบวนการย้ายถิ่นและเครือข่ายทางสังคม

จากการศึกษาพบว่า ผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดจะมีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการชักนำให้เกิดการย้ายถิ่น ในเครือข่ายระดับบุคคล เช่น ญาติพี่น้องและบุคคลที่รู้จัก ซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันและเคยมีประสบการณ์ในการไปทำงานยังต่างจังหวัดมาก่อนหน้านี้ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Castles and Miller(อ้างในสุภางค์ จันทวานิช , 2541 : 19-22) ดังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คนที่ย้ายถิ่นเข้ามา โดยการชักชวนจากบุคคลอื่นจำนวน 81 คน

ผลกระทบของการย้ายถิ่นในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม

จากการศึกษาพบว่า ผู้ย้ายถิ่นจำนวน 100 คน นอกจากจะย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อหางานทำบางส่วนได้นำครอบครัวเข้ามาอยู่อาศัยด้วยซึ่งมีผลทำให้ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ขณะเดียวกันได้เกิดมีสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งพักอาศัยของผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้เพิ่มขึ้นเช่นกัน เช่น สวนสาธารณะข้างทางรถไฟ ชุมชนเอกชนแถวบ่อพลับ วัด เป็นต้น ในด้านการบริโภคและการใช้ทรัพยากรพบว่า ผู้ย้ายถิ่นสามารถหาเอาได้แบบตามมีตามเกิดซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเกิดลักษณะงานและอาชีพแบบใหม่ กล่าวคือ เกิดกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่ประกอบอาชีพเก็บของเก่าขาย

5.2 บทวิเคราะห์การย้ายถิ่นจากกรณีศึกษา

จากกรณีศึกษาทั้งหมด 10 ราย ผู้ย้ายถิ่นที่เดินทางเข้ามาในเขตเทศบาลเมืองนครปฐมมักมีอายุอยู่ในช่วง 18-46 ปี และมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ร้อยเอ็ด ยโสธร หนองคาย สกลนคร ชัยภูมิ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ส่วนใหญ่ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้มีพื้นฐานทางด้านครอบครัวที่ประกอบอาชีพการเกษตรกรรม มีเพียงปรีชาเท่านั้น ที่ทางบ้านมีฐานะดีกว่าคนอื่น คือประกอบอาชีพค้าขายจำพวกของใช้ทั่วไป (ร้านขายของชำ) และมีระดับการศึกษาที่ไม่สูงมากนักคือ มานิต เดือน บุญลาภจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 วิชัยจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ในขณะที่อำนาจจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 (การศึกษานอกโรงเรียนภาคค่ำ) มรจบการศึกษาระดับประโยควิชาชีพชั้นสูง (ป.ว.ส) และดาวจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดได้เคยย้ายไปยังจังหวัดอื่นมาก่อนหน้านี้แล้วทั้งสิ้นเช่น เดือน, ปรีชา, อำนาจ, วิชัยและดาว ที่มีบุคคลในครอบครัวเป็นผู้แนะนำให้ย้ายถิ่นมาโดยตรง ซึ่งมีดาวเพียงคนเดียวที่ย้ายมาอยู่นครปฐมเลยในครั้งแรก ขณะที่ปรีชา อำนาจ ย้ายถิ่นไปอยู่กับญาติของตัวเองที่กรุงเทพฯ ส่วนวิชัยจะย้ายไปอยู่กับพี่สาวที่กาญจนบุรี และปราณีจะย้ายไปอยู่กับพี่ชายที่กำแพงเพชร ส่วนกรณีศึกษารายอื่นคือ มานิต นั้นย้ายถิ่นในตอนแรกเนื่องจากได้รับคำแนะนำจากเพื่อนที่ทำงานที่เดียวกัน ในขณะที่บุญลาภและละเอียดจะได้รับการชักชวนจากเพื่อนซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันให้ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองเพื่อหารายได้เพิ่มเติม ส่วนมรนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นการย้ายถิ่นโดยไม่มีเครือข่ายทางสังคมอย่างกรณีศึกษารายอื่นๆ แต่เป็นการย้ายถิ่นที่เกิดจากการศึกษา ซึ่งมรได้โควตาจากวิทยาลัยในจังหวัดปทุมธานีให้เรียนโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน เนื่องจากเป็นนักกีฬาของวิทยาลัย นอกจากนี้กรณีศึกษาส่วนมากจะเริ่มต้นกระบวนกรย้ายถิ่นจากการย้ายกันภายในจังหวัด ดังเช่น วิชัย ที่ย้ายถิ่นครั้งแรกคือ การเข้าไปหางานทำในตัวอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง แล้วจึงค่อยย้ายไปอยู่กับพี่สาวที่จังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งเดือน, อำนาจ, ปรีชาและละเอียด ที่ได้ย้ายออกไปทำงานก่อนจะย้ายมาสู่เขตเทศบาลเมืองนครปฐมเช่นเดียวกัน บุญลาภ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่ตาบอด จะย้ายออกไปเรียนการนวดแผนโบราณในกรุงเทพฯ และหางานทำเป็นเวลา 2 ปี จึงย้ายมาอยู่นครปฐม ส่วนมานิต เริ่มจากการย้ายถิ่นไปทำงานที่ประเทศซาอุดีอาระเบีย 1 ปีจึงย้ายถิ่นกลับมาประเทศไทยก่อนที่จะย้ายเข้ามาสู่นครปฐม ดาวจะย้ายถิ่นมาอยู่นครปฐมในตอนแรกโดยมีป้าของตัวเองพามา และปราณีจะย้ายไปอยู่กับพี่ชายที่กำแพงเพชรก่อนจะย้ายไปยังสถานที่อื่นๆ

เราอาจวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ย้ายถิ่นที่เดินทางเข้ามาในเขตเทศบาลเมืองนครปฐมในด้านสาเหตุของการย้ายถิ่น สภาพชีวิตในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม และผลกระทบของการย้ายถิ่นได้ดังนี้

สาเหตุของการย้ายถิ่น

อาจวิเคราะห์สาเหตุของการย้ายถิ่นได้ดังนี้

ปัจจัยผลักดัน

ฐานะทางเศรษฐกิจ จากกรณีศึกษา 10 ราย สามารถพิจารณาได้ว่า ส่วนใหญ่แล้วเคมีที่กลุ่มที่ศึกษาจะประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรม เช่นทำนาข้าว, ทำไร่มันสำปะหลัง, ทำไร่อ้อยลิสง มีเพียงอำนาจที่ครอบครัวเคมีประกอบอาชีพขับรถประจำทางนำเที่ยวสถานที่ต่างๆ และปรีชาที่ครอบครัวเคมีเปิดร้านขายของชำและเสื้อผ้า เมื่อการค้ารุ่งเรืองด้วยการทำนาทำไร่เพียงอย่างเดียว ประกอบกับจำนวนสมาชิกในครอบครัวมีมาก ทำให้ความจำเป็นในการหารายได้มีมากขึ้นเช่นกัน ดังนั้นจึงพบว่า กรณีศึกษาเหล่านี้ทุกคนจึงมีระดับการศึกษาที่ไม่สูง เนื่องจากต้องช่วยพ่อแม่ทำนา และต้องแบ่งโอกาสให้น้องที่เหลื่อได้เรียนหนังสือไปด้วย ดังเช่น ปรีชา, ละเอียดและปราณี เมื่อพิจารณาความยากจนที่มาจากสภาพครอบครัว สามารถพบได้ในกรณีของเคมี ซึ่งบิดาเป็นคนติดการพนัน ทำให้ต้องขายที่นาเพื่อนำมาใช้หนี้สินดังกล่าว ทำให้เคมีไม่สามารถประกอบอาชีพได้ จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ต้องย้ายถิ่นเรื่อยมา

ปัญหาชีวิต กรณีศึกษาบางรายสามารถกล่าวได้ว่า ปัจจัยผลักดันที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่น มีเหตุมาจากปัญหาส่วนตัว เช่น ความคับข้องใจ, พ่อแม่แยกทางกัน, ปัญหาหย่าร้างหลังจากที่ตัวเองแต่งงานแล้ว เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ในกรณีของเคมีที่นอกจากบิดาของตัวเองติดการพนันจนต้องขายที่นาเพื่อใช้หนี้แล้ว ยังพบกับปัญหาชีวิตหย่าร้างหลายครั้ง และทุกครั้งจะมีผลให้เคมีต้องย้ายถิ่นฐานไปเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน ถึงแม้เคมีจะไม่ได้แต่งงานกับคนใดสามสี่ แต่ก็อยู่ด้วยกันและช่วยกันทำมาหากิน ส่วนมรนั้นเป็นเด็กที่เติบโตขึ้นมาโดยอาศัยอยู่กับยายมาตั้งแต่เล็ก เนื่องจากพ่อกับแม่แยกทางกัน ทำให้มรย้ายถิ่นเพื่อต้องการสร้างความสำเร็จให้กับตัวเอง ถึงแม้ว่าคอนั้นมรยังไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังเอาไว้ สำหรับคาวนั้นอาจกล่าวได้ว่า ความต้องการย้ายถิ่นนั้นมาจากความคับข้องใจ และความไม่พอใจในสภาพชีวิตของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับพี่สาวของตัวเอง คาวมักคิดว่าตัวเองลำบาก ต้องช่วยที่บ้านทำนา เลี้ยงควายตัวดำ ในขณะที่พี่สาวของคาวอยู่กับป่าและได้แต่งงานสวยๆ มีสตางค์ใช้ ดังนั้นเมื่อมีโอกาส คาวจึงย้ายเข้ามาเรียนที่นครปฐมตามคำแนะนำและส่งเสริมจากลุง รวมถึงมานิตที่มีปัญหาหย่าร้างเนื่องจากภรรยาได้ไปมีแฟนใหม่ตอนที่มานิตไปทำงานยังต่างประเทศ ประกอบกับการทำกิจการก่อสร้างขาดทุนจนหมดตัว เหลือแต่เพียงบ้าน ซึ่งให้ลูกของตัวเองดูแลเท่านั้น การที่มานิตย้ายถิ่นมาอยู่นครปฐมเนื่องมาจากมานิตคิดว่าลูกของตัวเองโตหมดแล้ว และที่บ้านของตัวเองก็ไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร จึงต้องการให้ลูกสาวเอาไว้ช่วยอยู่ในช่วงที่กำลังเรียนหนังสือ

ระดับการศึกษา พบว่ากรณีศึกษาทั้ง 10 รายมีระดับการศึกษาที่ต่างกันหลายระดับ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งก็มีความสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพในเขตเทศบาลเมืองนครปฐมเช่นกัน คือกรณีศึกษาที่ประกอบอาชีพเก็บของเก่า (เคมี) ขายไอศกรีม (มานิต) ถีบสามล้อ (ละเอียด) จะจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ส่วนวิชัย (ขายผลไม้) ปราณี (พนักงานร้านวีดีโอ) จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้ที่จบการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรจะประกอบอาชีพเกี่ยวกับด้านช่างเทคนิค (มร) เช่นซ่อมวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และผู้ที่จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะทำงานเป็นพนักงานในส่วนอาหารหรือเป็นเด็กเสิร์ฟ ในขณะที่บุญลภานั้นจะมีความแตกต่างกันออกไป เนื่องจากมีความพิการทางสายตาดจึงประกอบอาชีพหมอนวดแผนโบราณ

ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล พบว่า ในกรณีศึกษาบางรายที่ไม่ได้มีพื้นฐานครอบครัวมาจากการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมและไม่ได้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจนนั้น อาจมีปัจจัยผลักดันที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นคือ ลักษณะนิสัยส่วนตัวที่เป็นคนปรับตัวได้ง่ายและยอมเสี่ยงเพื่อแสวงหาโอกาสในชีวิตให้กับตนเอง (ปรีชา) ประกอบกับครอบครัวมีสมาชิกจำนวนมาก และปรีชาเองก็ไม่ชอบเรียนหนังสือ จึงออกมาหางานทำยังต่างจังหวัด ส่วนวิชัยนั้นจะมีความต้องการย้ายถิ่นเนื่องจากค่านิยมและความอยากได้รับประสบการณ์ใหม่ในชีวิต หลังจากทีวิชัยได้ติดต่อกับพี่ของตัวเองทางจดหมายที่ออกไปทำงานยังต่างจังหวัดก่อนหน้านี้

จำนวนสมาชิกในครอบครัว กรณีศึกษาจำนวนมากที่ครอบครัวประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมและมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี มีรายได้ที่ไม่สามารถเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวอย่างทั่วถึง ประกอบกับการมีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมาก เช่น เดือนซึ่งมีพี่น้องถึง 5 คน แต่บิดาคิดการพินัน จึงขายที่ดินไปใช้หนี้สินจนหมด ปราณี อำนาจก็มีพี่น้องถึง 5 คนเช่นกัน ในขณะที่บิดามารดาแยกทางกัน และตัวเองได้ย้ายมาอยู่กับพี่สาวของแม่ตั้งแต่เด็ก ปรีชามีพี่น้องทั้งหมด 4 คน ถึงแม้ว่าครอบครัวจะไม่ได้ประกอบอาชีพด้านการเกษตร แต่ก็มีรายได้ไม่มากพอที่จะส่งให้ได้เรียนหมดทุกคน รวมถึงวิชัยซึ่งมีพี่น้องทั้งหมด 9 คน แต่ครอบครัวที่ชัยภูมิประกอบอาชีพทำไร่มันสำปะหลังและทำไม้กวาดขาย ดังนั้นการมีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมากเป็นปัจจัยผลักดันที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นตามมา

ปัจจัยดึงดูด

โอกาสทางเศรษฐกิจ แม้ว่าตัวแปรบางตัว เช่น ความเจริญด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการศึกษาจะ ไม่มีความสัมพันธ์กันโดยตรงกับกลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากหลายคนจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ปราณี, มานิต, เดือน, บุญลภ, ปรีชา, ละเอียด, วิชัย) ทำให้ไม่สามารถย้ายตัวเองเข้าไปทำงานในกลุ่มอาชีพที่ต้องใช้ความรู้และทักษะ รวมถึงวุฒิการศึกษาได้โดยตรง แต่จะมีความสัมพันธ์กันกับตัวแปรตัวอื่น คือ การมีรายได้มากขึ้น, การทำงานน้อยและเบาลง การได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ใหม่ๆ ในขณะที่มรและอำนาจ ซึ่งจบระดับการศึกษาที่สูงกว่าและมีทักษะฝีมือ ความรู้ทางวิชาชีพด้านช่างไฟฟ้า และการทำอาหารตามลำดับ จึงสามารถย้ายตัวเองเข้าไปทำงานในการค้าและบริการได้มากกว่ากลุ่มแรก และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่

สะดวกสบาย รวมถึงการมีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองทรัพย์สินเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนความนอกจากย้ายถิ่นเนื่องจากค่านิยมและความต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตของตนเองแล้ว การย้ายถิ่นมาอยู่ นครปฐมเป็นเวลานาน ทำให้ความีรายได้จำนวนมาก และปัจจุบันควายังแสวงหาโอกาสทางการศึกษาด้วยการตั้งใจว่าจะเรียนจนถึงระดับปริญญาตรี เพื่อยกระดับสถานภาพของตัวเองก่อนที่จะกลับบ้านที่กาฬสินธุ์

การได้รับการชักชวนและการอำนวยความสะดวก กรณีศึกษาที่ประกอบด้วยอาชีพ หรือทำงานมีสถานที่ที่แน่นอน จะได้รับการติดต่อจากคนในหมู่บ้านเดียวกัน หรือญาติพี่น้องในครอบครัว เช่น วิชัย, ดาว, บุญตา, ปรีชา, ละเอียด ในขณะที่กรณีศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งจะย้ายถิ่นมาเพราะปัญหาชีวิต เช่น มานิต, เคือน, มร ซึ่งเมื่อย้ายมาแล้วกลุ่มนี้จะประกอบอาชีพและทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง แต่จะมีที่พักอาศัยที่แน่นอนคือ เป็นที่รกร้างของเอกชนบริเวณบ่อพลับ มีเพียงมรคนเดียวที่ถึงแม้จะย้ายมาเนื่องจากประสบปัญหาชีวิต แต่ก็สามารถใช้ความรู้ที่เรียนมาประกอบอาชีพที่ทำรายได้ได้มากกว่าคนอื่น ส่วนอานางนั้นย้ายถิ่นมาเพราะได้รับการแนะนำจากคนรู้จักที่ทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยโรงงานแถวบางแค หลังจากที่ตั้งงานเป็นระยะเวลาในกรุงเทพฯ ส่วนปราณีอาจกล่าวได้ว่าย้ายถิ่นมาเพราะความบังเอิญที่ได้มาทำงานก่อสร้างของโครงการ แล้วจึงคิดอยากจะย้ายเพื่อมาหางานทำแบบมีความแน่นอน ทั้งๆ ที่ไม่มีใครเป็นผู้แนะนำชักชวนมา

สภาพชีวิตในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม

สถานที่อยู่อาศัย จากการศึกษาพบว่ากรณีศึกษาทั้งหมด จะมีสถานที่ที่แน่นอนในการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งส่วนมากจะอาศัยอยู่บริเวณชุมชนบ่อพลับ และเป็นพื้นที่ของเอกชน (มานิต, เคือน, วิชัย, ละเอียด) การสร้างที่พักจะเป็นการสร้างแบบง่ายๆ คือ จะใช้เหล็กหรือสังกะสีบางส่วนที่เก็บมาได้จากการหาของเก่ามาลงเป็นหลังคา และจะนำเสื่อเก่าๆ มาปูเป็นที่นอน บางครัวเรือนที่อาศัยอยู่มานาน จะดัดแปลงจนสถานที่อยู่อาศัยมีความมั่นคงแข็งแรง เช่น นำไม้ขนาดปานกลางมาดอกลงดินเพื่อยกพื้นให้สูง เพื่อป้องกันน้ำท่วมเมื่อถึงฤดูฝน ในขณะที่บางคนที่เข้ามาอยู่ได้ไม่นานจะนำเปลมาผูกกับต้นไม้สองต้นเพื่อใช้นอน แหล่งน้ำที่ผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้สามารถหาได้และไม่เสียค่าบริการ นอกจากการขอใช้จากเจ้าของร้านขายอาหาร หรือจากวัด คือ น้ำจากคลองชลประทานซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนบ่อพลับไม่ไกลมาก ความยากลำบากที่เห็นได้ชัดคือ การไม่มีไฟฟ้าใช้ในชีวิตประจำวันและกลางคืน ส่วนผู้ย้ายถิ่นอีกกลุ่มหนึ่งคือ ผู้ที่สามารถตั้งหลักให้กับชีวิตของคนได้ จึงมีสภาพชีวิต รวมถึงสถานที่อยู่อาศัยดีขึ้นกว่ากลุ่มแรก เช่น มรจะอาศัยอยู่ที่วัดในเขตเทศบาล ในขณะที่บางครั้งจะไปอาศัยกับเพื่อนที่รู้จัก ซึ่งเช่าบ้านอยู่ในเขตเทศบาล, อานางซึ่งเช่าบ้านเปิดเป็นร้านขายอาหาร, ปรีชาและดาวจะอาศัยสถานที่พักของนายจ้าง โดยปรีชาจะไปอยู่ที่โกดังเก็บสินค้า และดาวจะอยู่ที่สวนอาหาร ขณะที่ปราณีจะเช่าบ้านอยู่กับเพื่อน

การปรับตัว อาจกล่าวได้ว่ากรณีศึกษาทั้งหมดมีความพอใจในแง่ที่ได้ทำงานน้อยลง และเบาลงกว่าเมื่อครั้งที่ทำงานด้านการเกษตรกรรมในท้องถิ่นของตัวเอง รวมถึงการมีรายได้มากขึ้นด้วย แต่เมื่อพิจารณาถึงด้านความมั่นคงในชีวิตปัจจุบัน ผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดจะไม่ค่อยรู้สึกว่าคุณมีความมั่นคงมากนักเนื่องจากปัจจัยหลายอย่างเช่น การไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง, การไม่มีอาชีพที่มั่นคง, การทำงานที่ขึ้นอยู่กับสภาพร่างกาย ในกรณีของดาว ฯลฯ ดังเห็นได้จากผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้ (กรณีศึกษา) จะบรรยายเกี่ยวกับความคาดหวังในอนาคตที่ต้องการแตกต่างกันไป เช่น ความต้องการศึกษาต่อ ความต้องการกลับไปประกอบอาชีพที่ภูมิลำเนาเดิม, ความต้องการมีเงินเก็บเป็นของตนเองเพื่อใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพต่างๆ นอกจากนี้ยังพบกับเรื่องของความไว้วางใจจากคนในเขตเทศบาล ผู้ย้ายถิ่นที่เข้ามาประกอบอาชีพเก็บของเก่าขาย หรือผู้ที่ย้ายเข้ามาแล้วดำรงชีวิตแบบเร่ร่อนจะถูกมองว่าแอบแฝงมากับอาชีพหวัชโมย ที่จะหวัชโมยของเมื่อมีโอกาส ดังนั้นผู้ย้ายอาจเพียงแค่ปรับตัวและทำใจกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นสำหรับผู้ย้ายถิ่นที่เป็นกรณีศึกษาที่เพียงต้องการความสำเร็จที่ได้คาดหวังไว้ในอนาคต ในขณะที่ผู้ย้ายถิ่นจำนวนมากอาจต้องพบกับปัญหาการปรับตัวและปรับใจ

การประกอบอาชีพ พบว่าเนื่องจากกรณีศึกษามีระดับการศึกษาไม่สูงมากนัก ทำให้มีข้อจำกัดในการประกอบอาชีพ ในรายที่มีระดับการศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (มานิต, เดือน, ปรีชา, ปราณ) จะทำงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะความชำนาญ คือ เป็นงานขายไอศกรีม, เก็บของเก่า และเป็นลูกจ้างส่งของ รวมทั้งพนักงานร้านวีดีโอดตามลำดับ ในขณะที่บุญลภ ซึ่งเรียนจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เหมือนกัน แต่มีอาชีพเป็นหมอนวคอยู่ชมรมอนุรักษนวดแผนโบราณ เนื่องจากมีความผิดปกติด้านสายตา (ตาบอด) วิชัย ซึ่งจบประถมศึกษาปีที่ 5 จะประกอบอาชีพขายผลไม้ และละเอียดซึ่งจบประถมศึกษาปีที่ 4 จะประกอบอาชีพรับจ้างตีบสามล้อ หลังจากทำงานในสวนอาหารแห่งหนึ่งที่กรุงเทพฯ ส่วนกรณีศึกษาอื่น ได้แก่อำนาจ ซึ่งเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะประกอบอาชีพกึ่งทำอาหาร เนื่องจากได้เรียนรู้การทำส่วนผสมเครื่องปรุงอาหารมาในขณะที่ทำงานเกี่ยวกับด้านอาหารอยู่ที่กรุงเทพฯ มาเป็นเวลานาน และดาวทำงานอยู่ที่สวนอาหารเนื่องจากความฝ�ใจของตัวเองในวัยเด็กที่เห็นพี่สาวได้แต่งตัวสวยๆ ในขณะที่ตัวเองต้องเลี้ยงควายตัวดำ ส่วนมรซึ่งเรียนมาทางด้านไฟฟ้าได้ประกอบอาชีพตามสาขาที่ตนเองเรียนมา ถึงแม้จะไม่มีสถานที่รับซ่อมเป็นของตนเองก็ตาม แต่การรับงานจะได้มาจากเพื่อนของคนนำมาให้ซ่อมเป็นครั้งคราว

ผลกระทบของการย้ายถิ่น

การรับรู้ของคนในเขตเทศบาลนครปฐมที่มีต่อผู้ย้ายถิ่น จากการพิจารณาตามสภาพที่เกิดขึ้นจะเห็นได้ว่า มีผู้ย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยในเขตเทศบาลนครปฐมเป็นจำนวนที่มากขึ้นทุกปี ซึ่งมีทั้งผู้ที่เข้ามาเพื่อประกอบกิจการค้า และผู้ที่เข้ามาแบบผู้เร่ร่อน ผู้ย้ายถิ่นที่เป็นกรณีศึกษาจะมีทั้งผู้เร่

ร้อนและประกอบอาชีพไปพร้อมกัน การรับรู้ที่มีต่อผู้ย้ายถิ่นทั่วไปมักจะมองในแง่ที่เป็นส่วนดี เช่นผู้เก็บของเก่า (เดือน) อาจช่วยแก้ปัญหาทรัพยากร เมื่อของเก่าได้ถูกเก็บนำไปขายเพื่อรีไซเคิล และนำกลับมาใช้ใหม่ แต่มักจะมองไปในแง่ลบ เช่น มีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติด, เป็นคนล้มเหลวในชีวิต หรือเป็นผู้หญิงขายบริการทางเพศ ในกรณีที่ทำงานในสวนอาหารที่มีนักร้องและผู้หญิงคอยเรียกลูกค้าอยู่หน้าร้านในเวลากลางวัน (ดาว) ในขณะที่มานิต, มร, ละเอียด, วิชัย, ปรีชา, ปราณี ซึ่งเป็นผู้ย้ายถิ่นที่อาจจะประกอบอาชีพดีขึ้นกว่าเดือนและดาวอาจไม่ถูกมองในแง่ลบ แต่อาจถูกมองจากคนโดยปกติว่าเป็นพวกไม่ขยันและใช้ความสามารถของตัวเองไปทำงานในระดับที่ต่ำขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ การพิจารณาผู้ย้ายถิ่นด้วยการใช้ความคิดแบบของตัวเองเป็นใหญ่ทำให้ขาดความเข้าใจในภูมิหลังของตัวผู้ย้ายถิ่นและขาดการมองปัญหาของการย้ายถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงทรัพยากรของบุคคลในพื้นที่ต้นทางกับพื้นที่ปลายทางว่ามีส่วนผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ที่อาศัยในเขตเทศบาลเป็นจำนวนมากที่ไม่รับรู้ ไม่เห็นความสำคัญของการย้ายถิ่นว่าจะมีผลกระทบอย่างไรตามมา

การส่งเงินกลับ กรณีศึกษาจะส่งเงินกลับไปยังบ้านเกิดของตัวเองโดยเฉพาะในรายที่มีลูกซึ่งกำลังเรียนอยู่ เงินที่ส่งกลับจึงเป็นเงินที่นำไปใช้เพื่อการศึกษา เช่น บุญลาภ ซึ่งส่งเงินกลับเป็นประจำทุกเดือน ขณะที่กรณีศึกษาส่วนมาก ถึงแม้จะไม่ได้ส่งเงินเป็นรายเดือน แต่ก็ได้นำเงินบางส่วนกลับไปให้ครอบครัวของตัวเองเมื่อถึงวันหยุดเทศกาล เช่น ปีใหม่, สงกรานต์, รวมถึงการกลับบ้านที่ไม่อยู่ในช่วงเทศกาล (วิชัย, ปรีชา, มานิต, ดาว) นอกนั้นไม่ได้ส่งเงินกลับ เนื่องจากลักษณะงานที่ทำ ทำให้ไม่สามารถหารายได้จนมีจำนวนมากพอที่จะเหลือเก็บเพื่อส่งกลับไปให้ครอบครัวของตัวเอง โดยมีพอเพียงแค่ค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน (เดือน, มร, ละเอียด, ปราณีและอำนาจ) การส่งเงินกลับนอกจากเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารที่ยังคงมีอยู่และยังทำให้เกิดค่านิยมในการย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองกับเด็กรุ่นใหม่ในหมู่บ้านของตัวเองอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่า ความสำเร็จของผู้ย้ายถิ่นที่เกิดขึ้น คือ การสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดกับครอบครัวด้วยการนำเงินที่ได้มาซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น ตู้เย็น, ทีวี เป็นต้น

การผสมผสานรูปแบบการใช้ชีวิตของเมืองกับชนบท พบว่า กรณีศึกษาทั้งหมด ซึ่งเป็นชาวชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อย้ายถิ่นมาอยู่ในเขตเทศบาลนครปฐมแล้วไม่ได้มีกรละทิ้งรูปแบบการใช้ชีวิต เช่น การกินข้าวเหนียวส้มตำเป็นอาหารหลัก มากกว่าที่จะกินอาหารอื่นๆ เช่นก๋วยเตี๋ยว ในส่วนของภาษาพูด เวลาที่กรณีศึกษาเหล่านี้ต้องออกไปทำงานเก็บของเก่า, ส่งของ, ขายไอศกรีม หรือตีบสามล้อ ฯลฯ จะใช้ภาษากลางเป็นหลักในการติดต่อสื่อสาร ขณะเดียวกัน เมื่อกรณีศึกษาอยู่ในกลุ่มของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นคนอีสานเหมือนกัน ก็จะพูดคุยโดยใช้ภาษาอีสานเป็นหลัก เมื่อถึงเวลาที่ต้องกลับบ้านในช่วงวันหยุดเทศกาล ผู้ย้ายถิ่นจะนำรูปแบบของความเป็นเมืองกลับไปบ้านเดิมของตน เช่นการใส่กางเกงยีนส์ ในรายของกรณีศึกษา เช่น ปรีชา, วิชัย, ปราณี, มานิต และ

ของที่ซื้อไปจะเป็นของที่บอกถึงความเป็นคนทันสมัย เช่น ชาวเบ้าวด์ หรือเทปเพลงสากล รวมทั้งเสื้อผ้าที่เป็นแฟชั่นต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ถึงแม้จะไม่มีกรรวมตัวก่อตั้งเป็นสมาคมของชาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือแบบเปิดเผย แต่ลักษณะที่แสดงออกมาในชีวิตประจำวันทำให้สามารถจำแนกระหว่างคนในเขตเทศบาล กับชาวอีสานได้อย่าง ชัดเจน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดจำนวน 100 คนและผู้ย้ายถิ่นที่เลือกมาเป็นกรณีศึกษา 10 คนพบว่า ผู้ย้ายถิ่นทั้งหมดย้ายเข้ามาเนื่องจากเหตุผลต่างๆกัน โดยมีพื้นฐานอยู่บนความต้องการในการมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม เมื่อจำแนกรูปแบบการย้ายถิ่นแล้วพบว่า การย้ายถิ่นที่ศึกษาสามารถแบ่งเป็น 3 ประเด็นคือ สาเหตุของการย้ายถิ่น กระบวนการย้ายถิ่น และผลกระทบของการย้ายถิ่นซึ่งรวมถึงการกล่าวถึงสภาพการดำรงชีวิตของผู้ย้ายถิ่นด้วยเช่นกัน ในด้านสาเหตุการย้ายถิ่นทั้งในการศึกษาแบบภาพรวมและการศึกษาเฉพาะกรณีพบว่า มีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านต่างๆกันเช่น ความต้องการรายได้เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากถึงแม้ว่าผู้ย้ายถิ่นจะสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในขณะที่อยู่ภูมิลำเนาเดิมแต่ความต้องการรายได้ที่มากขึ้นจะสามารถทำให้ผู้ย้ายถิ่นนำเงินที่เหลือเก็บมาซื้อของใช้ที่ตัวเองต้องการซึ่งเป็นของฟุ่มเฟือย นอกจากนี้พบว่าสาเหตุที่เกิดจากความแห้งแล้งตามธรรมชาติยังมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกย้ายถิ่นอีกด้วย ในส่วนของลักษณะเฉพาะบุคคลพบว่าอุปนิสัยที่ชอบในการเดินทางมีส่วนผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าผู้ย้ายถิ่นได้รับคำนิยมบางอย่างที่สืบทอดกันมาเช่น การบอกเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ที่เคยย้ายถิ่นไปยังที่ต่างๆ ความต้องการอยากรู้อยากเห็นของตนเองรวมถึงการมีญาติพี่น้องของตนเคยไปมาแล้วก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปแล้วผู้ย้ายถิ่นจะคำนึงถึงความเจริญของพื้นที่ที่จะไปเช่น ความเจริญด้านการศึกษา การอุตสาหกรรม รวมถึงการค้าขายและพาณิชยกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ประกันได้ว่าเมื่อย้ายถิ่นไปแล้วจะไม่ทำให้ตัวเองต้องว่างงานเหมือนกับที่ตัวเองอยู่ภูมิลำเนาเดิมซึ่งเมื่อถึงหมดฤดูการทำนาและในช่วงที่รอการเก็บเกี่ยวก็จะมองหางานทำในที่ต่างๆต่อเมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยวจึงย้ายถิ่นกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม ในส่วนของกระบวนการย้ายถิ่นพบว่า เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการศึกษาการย้ายถิ่นภายในประเทศกระบวนการย้ายถิ่นจึงไม่มีความสลับซับซ้อนซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับตัวแปรหลายตัวเช่น กฎหมายเข้าเมือง การผ่านนายหน้าของแรงงาน และระบบการจัดหางานซึ่งเป็นเรื่องของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด 100 คนและผู้ย้ายถิ่นที่เป็นกรณีศึกษา 10 คนจึงมีกระบวนการย้ายถิ่นที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันซึ่งสามารถกำหนดได้ว่าเป็นกระบวนการย้ายถิ่นที่เกิดจากตัวแปรจำนวนเล็กน้อยคือ การมีเพื่อนหรือญาติมิตรชักชวนและการติดต่อเป็นเวลานานทำให้เกิดความไว้วางใจในสถานที่ที่จะย้ายถิ่นไป อย่างไรก็ตามการศึกษายังพบว่า ผู้ย้ายถิ่นทั้งหมด 100คนและผู้ย้ายถิ่นที่เป็นกรณีศึกษา 10คนจะเป็นผู้ที่เคยย้ายถิ่นก่อนหน้าที่จะย้ายเข้ายังเขตเทศบาลนครปฐมทั้งสิ้น โดยเป็นการย้ายถิ่นเข้าไปหางานทำยังอำเภอหรือจังหวัดใกล้เคียงในช่วงที่ว่างงานจากฤดูการทำนา ต่อมาเมื่อผู้ย้ายถิ่นมีอายุมากขึ้นและเคยมี

ประสบการณ์การย้ายถิ่นมาแล้วจึงเริ่มย้ายไปยังสถานที่ที่ไกลมากขึ้นทั้งนี้อาจเป็นการย้ายกันไปเป็นกลุ่มตามคำแนะนำของคนของตัวเองไว้เนื้อเชื่อใจหรือเป็นการย้ายไปคนเดียวเพื่ออยู่กับญาติยังสถานที่นั้นๆ ในส่วนของผลกระทบของการย้ายถิ่นพบว่า การย้ายถิ่นทั้งหมด 100คนและการย้ายถิ่นที่เป็นกรณีศึกษา 10คนได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวผู้ย้ายถิ่นเองใน 2ด้านคือจะมีทั้งผู้ย้ายถิ่นที่มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมกล่าวคือสามารถมีเงินเก็บเป็นของตนเองและส่งเงินกลับไปยังครอบครัวได้และอีกส่วนคือผู้ย้ายถิ่นที่มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างลำบากเช่น กลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่อาศัยอยู่ที่วัด สวนสาธารณะและที่รกร้างของเอกชน เป็นต้นกลุ่มผู้ย้ายถิ่นเหล่านี้จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยการเก็บของเก่าซึ่งรายได้ไม่มีความแน่นอนบางครั้งก็สามารถหาเงินได้มากแต่บางครั้งก็หาเงินได้น้อยรวมถึงยังมีความลำบากในเรื่องการใช้น้ำประปาและไฟฟ้า อย่างไรก็ตามการย้ายถิ่นยังมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน